

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДАЩЕНКО НАТАЛЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 658.152:658.589(043.3/.5)

**ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО
ООНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ОРИЄНТОВАНИХ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2017

Дисертацією є рукопис.

**Робота виконана в Одеському національному політехнічному університеті
Міністерства освіти і науки України.**

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Філіппова Світлана Валеріївна,
Одеський національний політехнічний університет,
директор Інституту бізнесу, економіки та
інформаційних технологій.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Савіна Галина Григорівна,
Херсонський національний технічний університет,
проректор з наукової роботи;

доктор економічних наук, професор
Стадник Валентина Василівна,
Хмельницький національний університет,
професор кафедри менеджменту.

Захист відбудеться «22» червня 2017 р. о 13³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.052.10 в Одеському національному політехнічному університеті за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного політехнічного університету за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

Автореферат розісланий «22» травня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Б. Свінарьова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Досвід більшості розвинених країн світу свідчить, що понад 80% зростання ВВП забезпечують технологічні інновації, які здійснюються через технічне оновлення виробництва. В свою чергу, активізація інноваційної діяльності сприяє переведенню техніко-технологічної бази промислових підприємств на якісно новий рівень. Цей процес передбачає використання нових рішень у галузі технології, техніки, організаційних форм і економічних методів господарювання. Технологічне оновлення промислових підприємств сьогодні має особливе значення, оскільки, по-перше, утворює на мікрорівні можливість постійно оновлювати продукцію, підвищуючи її якість, підвищуючи як її конкурентоспроможність, так і конкурентоспроможність промислового підприємства-виробника. По-друге, на макрорівні ефективний техніко-технологічний розвиток сприяє розвитку не лише окремого підприємства, а й промисловості та країни в цілому.

Водночас, у більшості вітчизняних промислових підприємств основні фонди мають високий ступень зносу на тлі низького рівня їх оновлення, внаслідок чого якість продукції є низькою, а її собівартість – високою. Це пояснює недостатній рівень інвестування, що призвів до стрімкого старіння техніко-технологічної бази, що зумовлює невідповідність рівня технологічної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та їх продукції світовим вимогам.

Дану проблематику висвітлювало чимало зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема І. Бланк, І. Бузько, Є. Бельтюков, А. Бутенко, М. Войнаренко, В. Геєць, Н. Георгіаді, В. Гриньова, В. Захарченко, М. Кизим, О. Кузьмін, Л. Лігоненко, М. Меркулов, Й. Петрович, П. Пересада, А. Пилипенко, Г. Савіна, К. Салига, З. Соколовська, В. Стадник, С. Філіппова, С. Харічков, О. Ястремська, А. Яковлєв.

Проте, технологічне оновлення в сегменті інноваційно-орієнтованих промислових підприємств досліджено неповно. Це стосується його теоретичного базису, організаційно-економічного механізму, методичного забезпечення та оцінювання. Зокрема, потрібні: структурно-логічна модель і рекомендації щодо застосування організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення технологічного оновлення саме для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств; методичні підходи до визначення інвестиційних потреб інноваційно-орієнтованого підприємства за напрямками технологічного оновлення та відповідні методики. Зазначене зумовило вибір теми дисертації, її мету, завдання, предмет, структуру та напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до планів науково-дослідних робіт Одеського національного політехнічного університету за період 2005-2014 рр. в межах *держбюджетних тем*: «Проблеми техніко-економічного та організаційного розвитку підприємства в умовах ринкових відносин» (номер державної реєстрації 1098U001547, 2005-2010 рр.), де автором надано змістовну характеристику основних потреб та особливостей інвестування інноваційно-орієнтованих промислових підприємств; «Проблеми підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства» (номер державної реєстрації 0111U009483, 2010-2014 рр.), де автором класифіковано чинники, що впливають на процес технологічного

оновлення вітчизняних промислових підприємств, обґрунтовано структурно-логічну модель та обмеження організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, розроблено рекомендації щодо його застосування; *госпдоговірної теми* «Дослідження та розробка інструментального забезпечення стратегічного планування інвестиційних процесів в промисловості в умовах невизначеності» (№ 1706-82, 2013-2014 рр.), де автором оцінено джерела інвестиційного забезпечення за основними напрямками технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств (акт впровадження від 30.09.2016 р.). Теми відповідають напряму Одеського національного політехнічного університету з переліку пріоритетних тематичних напрямів ВНЗ та наукових установ, затверджених наказом МОН України № 535 від 07.06.2011 р.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в розробленні та обґрунтуванні теоретичного базису інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, методичних підходів і рекомендацій щодо формування його організаційно-економічного механізму.

Досягнення мети роботи зумовило необхідність вирішення *завдань*:

- дослідити теоретичний базис інвестиційного забезпечення технологічного оновлення промислових підприємств: узагальнити його основні категорії та поняття, визначити та обґрунтувати основні потреби та особливості інвестування інноваційно-орієнтованих промислових підприємств;

- систематизувати підходи до класифікації процесів інвестиційного забезпечення і технологічного оновлення промислових підприємств окремо, класифікувати чинники впливу на інвестиційне забезпечення технологічного оновлення для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств;

- проаналізувати сучасний стан ринку інвестиційних ресурсів та інвестиційного забезпечення потреб промислових підприємств, оцінити джерела інвестиційного забезпечення за основними напрямками технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств;

- розробити структурно-логічну модель інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, обґрунтувати обмеження його організаційно-економічного механізму;

- обґрунтувати методичний підхід та розробити методику визначення інвестиційних потреб інноваційно-орієнтованого підприємства за напрямками технологічного оновлення з врахуванням рівня його технологічної конкурентоспроможності;

- розробити рекомендації щодо застосування організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення технологічного оновлення і його інструментів в інноваційній стратегії інноваційно-орієнтованих промислових підприємств.

Об'єктом дослідження виступає процес інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні засади інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, формування його організаційно-економічного механізму.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використані такі *методи: систематизації, абстрактно-логічного аналізу, емпіричного дослідження* – при вивченні понятійного апарату і теоретичного підґрунтя інвестиційного забезпечення технологічного оновлення промислових підприємств; *класифікаційно-аналітичний* – для класифікації чинників впливу на інвестиційне забезпечення технологічного оновлення, обґрунтування основних потреб та особливостей інноваційно-орієнтованих промислових підприємств; *статистичний та порівняльний аналіз, інструментів аналізу Microsoft Excel* – при аналізуванні ринку інвестиційних ресурсів та інвестиційного забезпечення потреб промислових підприємств, *експертних оцінок та кореляційний аналіз* – для оцінювання джерел інвестиційного забезпечення за основними напрямками технологічного оновлення в сегменті інноваційно-орієнтованих промислових підприємств; *діалектичний і порівняльний* – для узагальнення одержаних результатів; *системний, структурно-логічний* – для розробки моделі інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, обґрунтування обмеження його організаційно-економічного механізму; економіко-статистичний – у методиці визначення інвестиційних потреб інноваційно-орієнтованого підприємства за напрямками технологічного оновлення з врахуванням рівня його технологічної конкурентоспроможності; логічний – для побудови структури та узагальнення результатів дослідження. *Інформаційну базу* дослідження утворили праці вітчизняних і зарубіжних вчених, фахівців-практиків з проблематики інвестиційного забезпечення діяльності та технологічного оновлення промислових підприємств, чинне законодавство і нормативно-правові акти, дані державної служби статистики України, звітність промислових підприємств, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленні теоретичного базису інвестиційного забезпечення технологічного оновлення для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, методичних підходів і рекомендацій щодо формування його організаційно-економічного механізму.

Найбільш вагомими науковими результатами, що становлять наукову новизну: *удосконалено:*

– *теоретичне обґрунтування методів та напрямів інвестиційного забезпечення технологічного оновлення промислових підприємств, що доповнене: характеристикою дефініцій технологічного оновлення, його інвестиційного забезпечення і відповідного організаційно-економічного механізму з врахуванням специфіки інноваційно-орієнтованих підприємств, для яких технологічна конкурентоспроможність є основним способом досягнення ринкових переваг та їх утримання тривалий час; обґрунтуванням основних потреб інвестування технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств;*

– *класифікацію чинників впливу на інвестиційне забезпечення технологічного оновлення, що на противагу існуючим, охоплює всі складові інвестиційного забезпечення, враховуючи особливості технологічного оновлення від його середовища до метода здійснення для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, яка побудована в двох площинах цілей (інвестиційного забезпечення та технологічного оновлення) та систематизує чинники впливу за ознаками двох порядків, що містять, поряд з відомими: а) розширені характеристики підприємства,*

до яких додано інноваційну стратегію, інноваційні цілі та цілі оновлення; б) градацію рівня технологічної конкурентоспроможності підприємства;

– *структурно-логічну модель інвестиційного забезпечення технологічного оновлення, яка на противагу існуючим: комплексно з'єднує три підсистеми (цільову, функціональну та ресурсно-забезпечувальну), враховуючи особливості інноваційно-орієнтованих промислових підприємств; спирається на принципи: безперервності, цільової узгодженості, двовекторного балансування, повноти, домінування цілей інноваційного розвитку у процедурах інвестиційного забезпечення; визначає три типи обмежень відповідного організаційно-економічного механізму (інвестиційні, технологічні, управлінські);*

– *науково-методичні засади цільового оцінювання ринку інвестиційних ресурсів та інвестиційного забезпечення потреб промислових підприємств, що на противагу існуючим, оцінюють джерела інвестиційного забезпечення за напрямками технологічного оновлення промислових підприємств, враховуючі: на рівні ринку – динаміку трендів капітальних інвестицій; на рівні підприємства – змінюючи фокус методики оцінювання на технологічне оновлення та пов'язання результативності інвестиційного забезпечення із цілями інноваційного розвитку за допомогою системи показників та критерію рівня технологічної конкурентоспроможності;*

дістало подальшого розвитку:

– *теоретичний базис інвестиційної діяльності підприємств, якій відрізняється тим, що: а) визначає поняття технологічного оновлення, його інвестиційного забезпечення і відповідного організаційно-економічного механізму, враховуючи специфіку інноваційно-орієнтованих підприємств, для яких технологічна конкурентоспроможність стає основним способом досягнення ринкових переваг та їх утримання тривалий час; б) обґрунтовує основні потреби інвестування технологічного оновлення, які утворюють особливості інноваційно-орієнтованих промислових підприємств;*

– *інструментально-методичне забезпечення управління інвестиційними проектами, яке доповнене рекомендаціями для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств із застосування організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення технологічного оновлення і його інструментів в інноваційній стратегії, відмінністю яких є функціональне та організаційне узгодження стратегії інноваційного розвитку з інвестиційним забезпеченням за цілями, ресурсами, розподілом відповідальності.*

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці наукових методично завершених рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного механізму технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств і застосування його інструментів в інноваційній стратегії підприємства, які підвищують його результативність. Рекомендації та методика розрахунку технологічної конкурентоспроможності підприємства впроваджені ПрАТ «ВО «СТАЛЬКАНАТ-СІЛУР» (довідка № 01/324 від 17.05.2016 р.), ТОВ «Мікрон» (довідка б/н від 29.09.2016 р.), НТА «Підйомні споруди» (довідка №ПС-44 від 21.09.2016 р.). Окремі результати дисертації використано в навчальному процесі Одеського національного політехнічного університету МОН України у навчально-методичних матеріалах з дисципліни «Менеджмент і маркетинг інноваційної

діяльності» (акт впровадження від 05.09.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, що містить підхід автора до інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств та формування його організаційно-економічного механізму. Всі наукові результати, викладені в дисертації, одержано автором особисто. З наукових публікацій в співавторстві у роботі використані лише ті положення, що складають його індивідуальний внесок, зазначений в авторефераті у переліку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати виконаного дослідження доповідались на 9 науково-практичних конференціях: *міжнародних* – V Міжнародній науково-практичній конференції «Дослідження й оптимізація економічних процесів «Оптимум-2006» (м. Харків, 2006 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка сьогодні: актуальні питання та інноваційні аспекти» (м. Київ, 2013 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Теоретичні та організаційно-методичні засади надання електронних послуг в системі е-урядування» (м. Одеса, 2014 р.), VI, V науково-практичній конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті» (м. Одеса, 2014 р., 2015 р.), XXI Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки» (м. Київ – м. Одеса, 2016 р.), «Management of the XXI century: challenges and best practices» (Schweinfurt, Germany, 2016); *всеукраїнських* IX, X Всеукраїнській науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (м. Одеса, 2015 р., 2016 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 14 наукових праць, з них: 1 монографія (в співавторстві); 6 статей у наукових фахових виданнях України у т.ч. 2 – у виданнях, що включені у міжнародні наукометричні бази; 1 – у виданнях інших держав; 9 – доповідей і тез доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій – 17,7 д.а., з яких 12,9 д.а. належать особисто автору.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків, списку використаних джерел з 187 найменувань – на 23 сторінках, 3 додатків – на 20 сторінках. Повний обсяг дисертації – 228 сторінок, з них 174 сторінки основного тексту. Дисертація містить 42 рисунки, з яких 4 займають повні сторінки, 47 таблиць, з яких 7 займають повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації; розкрито її зв'язок з науковими темами; сформульовано мету дослідження і завдання, об'єкт, предмет і методи; визначено наукову новизну і практичне значення результатів, представлено дані про апробацію результатів дослідження і публікації.

У першому розділі – «Теоретичні засади інвестиційного забезпечення технологічного оновлення промислових підприємств» – досліджено: теоретичне підґрунтя технологічного оновлення та інвестиційного забезпечення промислових підприємств; класифіковано чинники, що впливають на процес технологічного

оновлення промислових підприємств; висвітлено основні потреби та особливості інвестування інноваційно-орієнтованих промислових підприємств.

Встановлено, що наукова дискусія стосовно понятійно-категорійного апарату на перетині теорій інвестиційного менеджменту, технологічних змін та техніко-технологічного розвитку досі триває. Приділяється увага і основним дефініціям, і дотичним: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестування, залучення інвестицій, інвестиційний проект, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість. Їх доцільно згрупувати у два блоки: а) ресурсно-витратний, до якого віднесено інвестиції, інвестиційні потреби та інвестиційні ресурси; б) процесний – інвестиційну діяльність, залучення інвестицій та інвестиційне забезпечення.

Технологічне оновлення промислових підприємств є комплексним, складним процесом, що залежить від множини передумов і чинників. Його сутнісні ознаки: заміна фізично або морально застарілого обладнання новим; зміна зв'язків технологічних процесів, їх компонентами або окремими елементами. Типологізація видів технологічного оновлення довела, що *модернізація, технічне переоснащення, реструктуризація є не різновидами, а методами технологічного оновлення*, яке для інноваційно-орієнтованого підприємства стає безперервним процесом пошуку нових технологічних рішень для виробництва та системи управління, розроблення і впровадження технологічних інновацій, спрямованим на досягнення конкурентних переваг шляхом підвищення технологічної конкурентоспроможності. Сутнісними ознаками інвестиційного забезпечення є: наявність та визначеність об'єкта інвестування, інвестиційних цілей та міри достатності інвестиційних ресурсів для їх досягнення.

Інвестиційне забезпечення технологічного оновлення підприємства – це багатоетапний процес забезпечення відповідності інвестиційних потреб підприємства з обсягом інвестиційних ресурсів на технологічне оновлення, які підприємство має. Як процес воно має: а) комплексно передбачити: наявність та визначеність об'єкта інвестування, встановлених інвестиційних цілей; б) системно охопити зміни зв'язків технологічних процесів їх компонентами або окремими елементами, мірою достатності інвестиційних ресурсів для їх досягнення.

Чинники впливу на технологічне оновлення та його інвестиційне забезпечення взаємопов'язані і можуть бути спільними. Це: характеристики інвестиційного проекту оновлення (розмір, термін реалізації, направленість, складність, метод технологічного оновлення, роль в техніко-технологічному розвитку та у досягненні цілей підприємства), рівень інвестиційного ризику, джерела інвестицій, забезпеченість кваліфікованим управлінським персоналом). *Розроблена узагальнююча класифікація чинників, що впливають на процес технологічного оновлення промислових підприємств та його інвестиційне забезпечення* (рис. 1).

Представлені чинники охоплюють всі складові інвестиційного забезпечення, враховуючи особливості технологічного оновлення від його середовища до метода здійснення. Тому: а) використано різноспрямовані класифікаційні ознаки; б) охоплено всі рівні та функціональні підсистеми управління, де може відбуватися технологічне оновлення; в) закладено можливість розширення характеристики підприємства, його інвестиційних проектів з технологічного оновлення та інвестиційних потреб інвесторів на рівні конкретизації чинників.

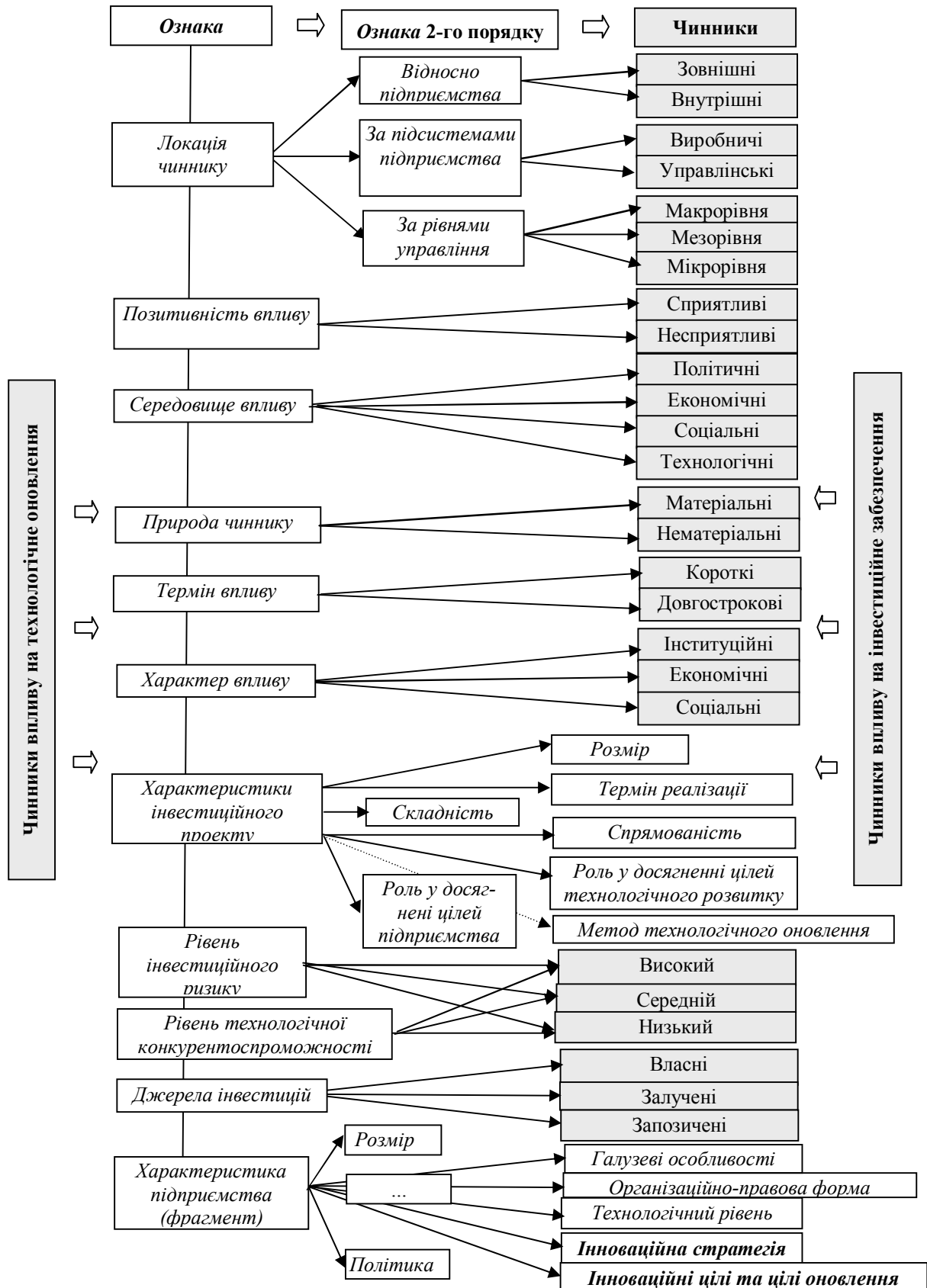

Рисунок 1 – Класифікація чинників впливу на процес технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств та його інвестиційного забезпечення

Чинники можуть відрізнятися за складом, вагомістю та силою впливу від середнього рівня, оскільки відрізняються потреби та особливості інвестування інноваційно-орієнтованих промислових підприємств.

Поняття «інноваційна орієнтація» та «інноваційна активність» не тотожні: спільним є динамічність, а відмінності утворюють характеристики «орієнтоване» та «активне», тоді як характеристика «інноваційне» визначає сферу прикладення визначень (перших двох властивостей). *Запропоноване визначення інноваційно-орієнтованого підприємства* як підприємства, що має такі риси: здійснює (планує здійснювати у майбутньому) інноваційну діяльність; орієнтоване на отримання результатів діяльності переважно від виробництва та продажу інноваційного продукту; надає перевагу інноваційним технологіям управління. Його специфіка: високий рівень і темпи розвитку науково-дослідного потенціалу; інноваційна діяльність протягом всього існування, з певного моменту розвитку; високий рівень інноваційної сприятливості, оперативності, адаптивності до змін середовища.

Основні потреби промислових підприємств та особливості інвестування їх технологічного оновлення є взаємно пов'язаними. Перші – обумовлюють обмеження та методи інвестування, другі – вносять корективи у методи технологічного оновлення. Причому основні потреби інноваційно-активного та інноваційно-орієнтованого промислового підприємства однакові, а відмінності спостерігаються на рівні їх вагомості та пріоритетів технологічного оновлення. Головною метою технологічного оновлення промислового підприємства є створення та нарощування можливостей оптимізації процесів на підприємстві, реалізація відповідних змін. Головна мета його інвестиційного забезпечення – це пошук і залучення інвестиційних ресурсів для оптимізації виробничих, управлінських та обслуговуючих процесів на підприємстві та реалізації змін.

Технологічна конкурентоспроможність для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств є головним результатом, оскільки зв'язує результати технологічного оновлення та його інвестиційного забезпечення. Виділено *n'ять видів оновлення техніко-технічної бази підприємства* в залежності від якісної характеристики елементів, які оновлюються, а також очікуваного підйому рівня технологічної конкурентоспроможності (табл. 1).

Таблиця 1 – Види оновлення техніко-технологічної бази виробництва

Вид	Зміна				рівень технологічної конкурентоспроможності
	технічних параметрів устаткування (продуктивність)	вартості нового устаткування	економічних показників виробництва продукції		
			випуск	собівартість	
1. Перший (розширення)	незмінна технічна основа	збільшується	не змінюються		низький
2. Другий	на тому ж рівні	зменшується	не змінюється	зменшується під зниженням амортизаційних відрахувань	середній
3. Третій	підвищується	не змінюється	збільшується	зменшується	середній-високий
4. Четвертий		підвищується		зростає	
5. П'ятий		знижується		зменшується	високий

Технологічну конкурентоспроможність для інноваційно-орієнтованого

підприємства визначено як його спроможність постійно опановувати інноваційні виробничі та управлінські технології, що забезпечують унікальність інноваційного продукту (послуги) або його поведінки, та є конкурентною перевагою, яка підвищує ефективність діяльності підприємства. Інноваційні цілі, методи технологічного оновлення та інвестиційного забезпечення суттєво залежать один від одного.

Найважливішим чинником, спільним для інноваційно-активного та інноваційно-орієнтованого підприємства, є цілі інноваційного розвитку. Це враховує розроблена класифікація цілей інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованого промислового підприємства, які доповнені запровадженням прогресивних технологій, формуванням та нарощуванням стратегічних активів підприємства, постійним інноваційним пошуком (рис. 2).

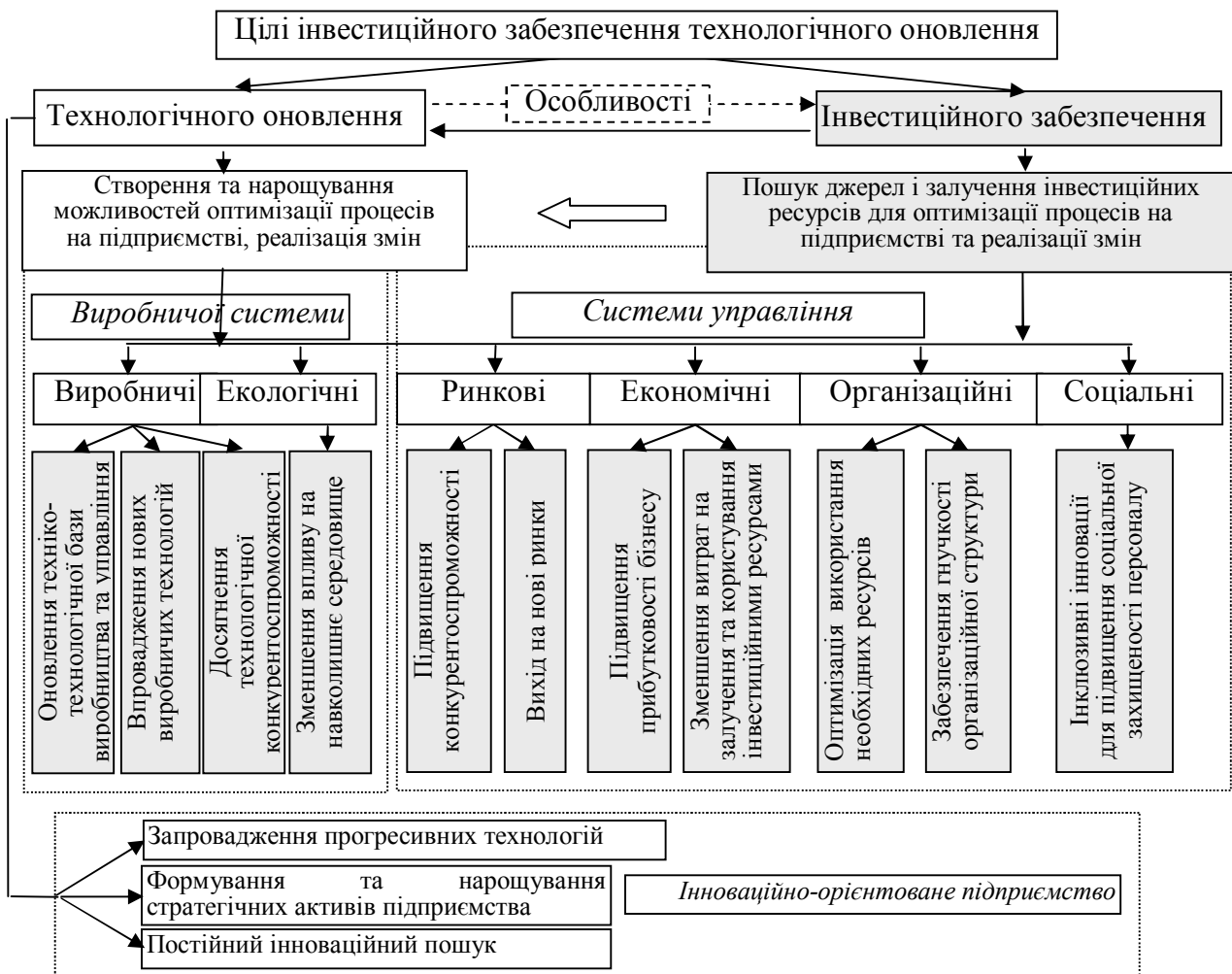

Рисунок 2 – Цілі інвестиційного забезпечення технологічного оновлення промислового підприємства

До потенційних методів залучення інвестиційних ресурсів віднесено: корпоративні інвестиційні фонди та інститути спільного інвестування, венчурні фонди, банківські кредити, емісії цінних паперів, лізинг, державно-приватне партнерство, різні форми співробітництва підприємств. Для інвестиційного забезпечення технологічного оновлення привабливі венчурні інвестиційні фонди, банківські кредити, лізинг, державно-приватне партнерство та співробітництво.

Робочою гіпотезою є таке: інноваційно-орієнтовані та інноваційно-активні промислові підприємства мають однакові потреби щодо інвестиційного забезпечення їх технологічного оновлення, а відмінності проявляються на рівні вагомості потреб, пріоритетів та очікуваних результатів технологічного оновлення (головним з яких є підвищення технологічної конкурентоспроможності). Врахування цього в інноваційній стратегії та організаційно-економічному механізмі інвестиційного забезпечення підвищить його результативність.

У другому розділі – «Основні тенденції, методи та джерела інвестиційного забезпечення технологічного оновлення промислових підприємств» – досліджено ринок інвестиційних ресурсів, вітчизняні та світові тенденції інвестиційних процесів на промислових підприємствах; оцінено стан, узагальнено основні тенденції технологічного оновлення вітчизняних промислових підприємств; оцінено джерела інвестиційного забезпечення за їх основними напрямками для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств.

Проведене дослідження та зроблені узагальнення дозволяють стверджувати, що *розвиток ринку інвестиційних ресурсів в Україні має хвилеподібну динаміку*. Спостерігається спад загального обсягу інвестицій, проте доведено наявність позитивних трендів майбутнього оздоровлення: загальних прямих іноземних інвестицій в акціонерний капітал (за 1 рік), прямих іноземних інвестицій у промисловості (за 2 роки). Вже сьогодні маємо позитивну динаміку у фінансовій діяльності (+4% за 2015 рік). Доля прямих інвестицій в акціонерний капітал промисловості дорівнює 26,1%, що в двічі менш за цей показник у 2010-2013 рр. Аналогічна ситуація в Одеській області. Доля країн ЄС впала з 73,71% до 70,13%. За 2015 рік акціонерний капітал нерезидентів зменшився на 6,51% (незважаючи на нові надходження в обсязі 27585,6 тис. дол. США або +1,93% до показника 2014 року). Найбільші втрати капіталу відбулися внаслідок курсових різниць. Основну частку в структурі капітальних інвестицій займають інвестиції в матеріальні активи – придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (більш ніж 60%), навчання та підготовка персоналу (біля 20%);, внутрішні НДР – більш 11%.

Навіть одне з найкращих підприємств м. Одеси з огляду на інноваційність та технологічну оновленість – ПАТ «Одескабель» – не демонструє явного і різкого підвищення показників діяльності під впливом технологічного оновлення (рис. 3).

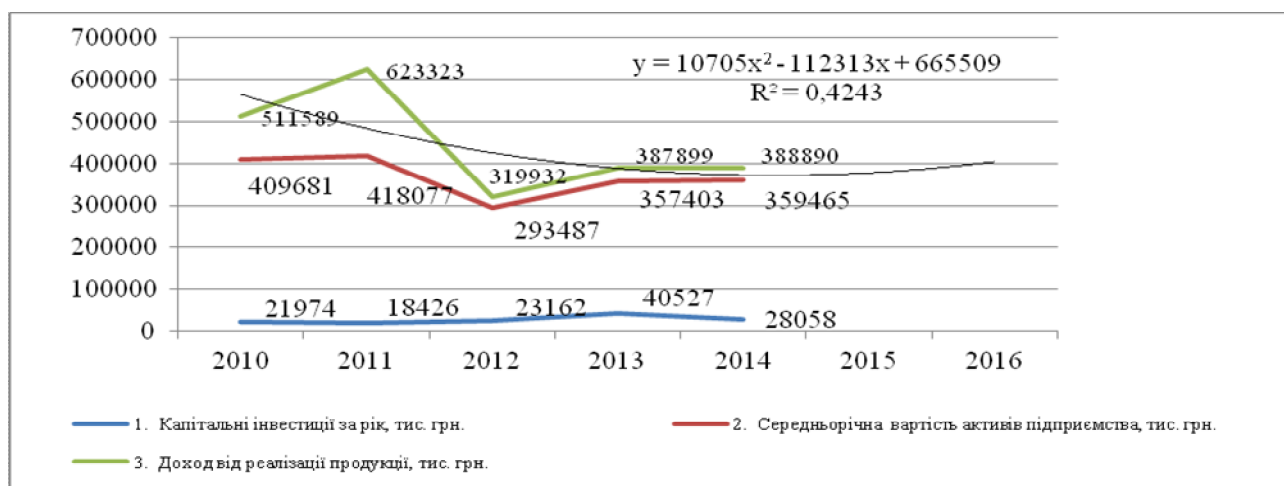

Рисунок 3 – Динаміка основних фінансових показників ПАТ «Одескабель»

Динаміка капітальних інвестицій є «умовно позитивною». Основну частку в структурі капітальних інвестицій займають інвестиції в матеріальні активи.

Недосконалість статистичної бази дослідження обумовила внесення змін до методики аналізу динаміки капітальних інвестицій та побудови їх трендів. Запропоновано виокремлювати із динаміки капітальних інвестицій вартість будівництва житла за кошти населення, що дає змогу виділити обсяг коштів, які потенційно можуть бути направлені на технологічне оновлення. Врахування курсових різниць при аналізі трендів капітальних інвестицій дозволило розрахувати поліном третього порядку, що позитивно характеризує ріст прагнень інвесторів до інвестування. Можна стверджувати про існування ринку інвестиційних ресурсів, що потенційно можуть бути використані на технологічне оновлення промислових підприємств. Проте ринок обмежений, тому підприємствам потрібне ретельне обґрунтування напрямів технологічного оновлення для використання інвестиційного забезпечення. Нажаль, достовірне оцінювання джерел інвестиційного забезпечення за основними напрямками технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств за наявних методик та статистичних даних неможливо. Водночас, встановлено різну динаміку розвитку I та II групи технологічного оновлення. Обґрунтовано розвиток II групи технологічного оновлення у найближчій перспективі і з випереджувальним темпом над I групою не менш ніж 1 рік.

Запропоновано методику розрахунку обсягів капітальних інвестицій в технологічне оновлення, яка має нову структурно-логічну схему аналізу капітальних інвестицій, спрямованих на технологічне оновлення інноваційно-активних підприємств. Методика коректує статистичні дані на обсяг будівництва житла за кошти населення та курсові різниці, консолідує заходи технологічного оновлення за двома групами. Зокрема: а) в аналізі використано групування капітальних інвестицій за видами та напрямками використання активів; б) статистичний обсяг капітальних інвестицій зменшено на об'єм будівництва, виконаний за кошти населення (капітальні інвестиції в будівництво); в) технологічне оновлення підприємств розглядається у двох групах (рис. 4): а) I – підтримки стану і розвитку існуючої техніко-технологічної бази, б) II – стабільне використання нових технологій, технологічних інновацій.

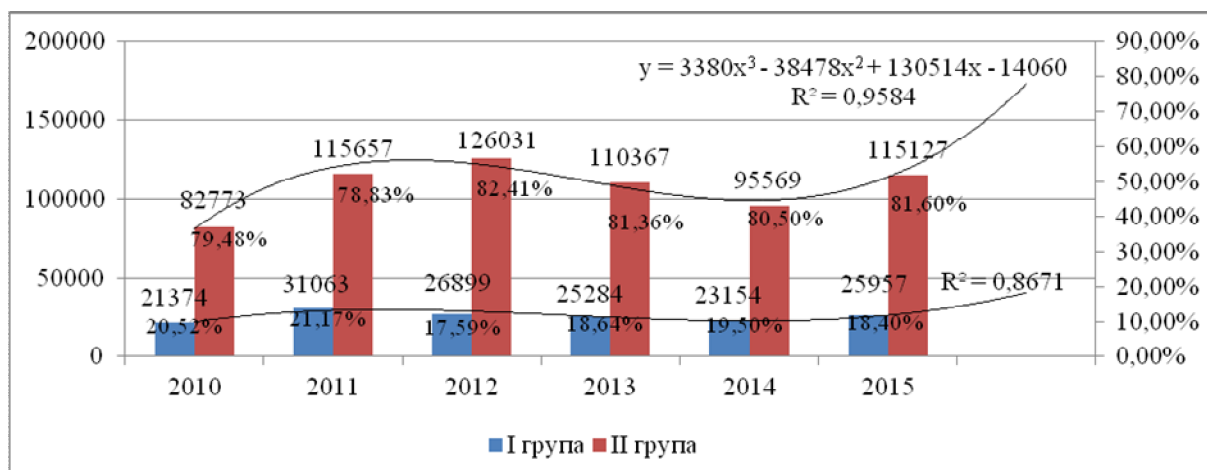

Рисунок 4 – Розрахункова динаміка показників капітальних інвестицій в технічне оновлення за групами технологічного оновлення

Введення групування заходів із технологічного оновлення дозволило розділити складну хвилеподібну динаміку на два більш чіткі та передбачувані ряди – I та II групи, що дозволяє більш точно прогнозувати обсяг та динаміку капітальних інвестицій в технологічне оновлення.

Засобами кореляційного аналізу доведено, що існує стійкий позитивний зв'язок між загальними індексами капітальних інвестицій та обсягами капітальних інвестицій в технологічне оновлення окремих видів активів для кожного виду економічної діяльності. Розраховано фільтровану матрицю кореляційних коефіцієнтів, побудовано діаграму позитивної кореляції видів активів технологічного оновлення та індексів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (рис. 5), яку рекомендовано використовувати в методиці визначення першочерговості оновлення активів для промислових підприємств (позначка 11 на рис. 5).

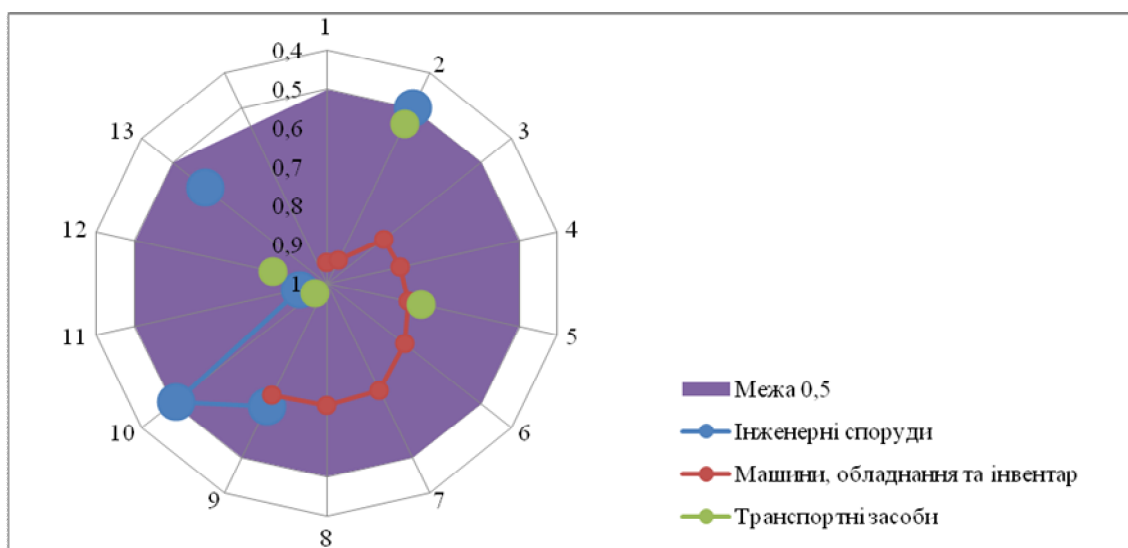

Рисунок 5 – Діаграма позитивної кореляції видів активів технологічного оновлення та індексів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності

За аналізований період на тлі зменшення кількості промислових підприємств України, що займалися інноваційною діяльністю, спостерігалася тенденція збільшення їх питомої ваги у загальній кількості машинобудівних підприємств, які вказують на прагнення підприємств розвиватися за рахунок інновацій. Зменшилась частка інноваційних витрат, зроблених підприємствами машинобудування у загальному обсязі інноваційних витрат промисловості, а також зменшилась частка обсягу реалізованої інноваційної продукції до загального обсягу реалізованої продукції промисловості.

Це зумовлено, в першу чергу, низькою конкурентоспроможністю цієї продукції. Головна причина полягає у тому, що застаріле устаткування і технології в промисловості не забезпечують необхідну продуктивність і якість виробів.

Отже, сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств відповідає цілям інноваційного розвитку підприємств та зайняття стійких ринкових ніш на міжнародних ринках інноваційної продукції, водночас, потребуючи підвищення технологічної конкурентоспроможності.

Динаміка впровадження нових технологічних процесів в Україні є неоднорідною.

Освоєння виробництва інноваційних видів продукції грає випереджальну роль проти впровадження нових технологічних процесів. Проте *впровадження останніх є нестабільним*: показник стабільно збільшувався до 2012 р., досягнувши максимуму 2188 од. в рік, а у 2012-2015 рр. впав до 1217 од. Крім загального впливу політичної ситуації і проблем капітального інвестування в промисловості, на це суттєво вплинуло *виокремлення статистичних даних більш 50000 підприємств*, з яких майже 300 – це потужні інноваційно-активні промислові підприємства на тимчасово окупованих територіях. Така неповнота статистичних даних призвела до того, що на тлі візуального співпадіння трендів з динамікою впровадження нових технологічних процесів та освоєння виробництва нових видів продукції у промисловості побудовані поліноміальні тренди, навіть третього порядку, мають низькі рівні достовірності апроксимації (0,6791 і 0,8599), що не дозволяє прогнозувати майбутню динаміку.

Доведено, що *здійснення технологічного оновлення в умовах обмеженого ринку інвестиційних ресурсів вимагає від підприємств* не тільки вибору та обґрунтування напрямів технологічного оновлення, а й *нових організаційних підходів, використання нових методик моніторингу та визначення інвестиційних потреб, оцінки конкурентоспроможності та її складових*. Проте протягом 2012-2015 рр. лише 18,1% підприємств із технологічними інноваціями співпрацювали з іншими підприємствами та організаціями, у т.ч. університетами, науково-дослідними інститутами в напрямку інноваційних розробок та досліджень. А питома вага державних цільових наукових та науково-технічних програм у загальному обсязі фінансування НДР як джерела інновацій, у 2014 р. становила 2,2% – це мінімальне значення за останні 8 років. Тому в умовах обмежених інвестиційних ресурсів, *підприємствам запропоновано залучення співробітників ВНЗ і наукових установ до технологічного оновлення промислових підприємств шляхом наукового бізнес-партнерства*. Промислові підприємства матимуть можливість майже безкоштовно отримати необхідні методики і рекомендації, а більш 20 тисяч науковців у технічній і економічній галузях науки – базу для проведення експериментів, апробації своїх ідей.

Відтак, актуальності набуває розробка нових підходів до інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, удосконалення та «вбудовування» у стратегію інноваційного розвитку його організаційно-економічного механізму, а *робоча гіпотеза дисертації* має вагомні аргументи на підтримку.

У третьому розділі – «Організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств» – розроблено: структурно-логічну модель інвестиційного забезпечення технологічного оновлення для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств; рекомендації із застосування організаційно-економічного механізму технологічного оновлення і його інструментів в інноваційній стратегії інноваційно-орієнтованих промислових підприємств; методичні підходи і методики з визначення інвестиційних потреб цих підприємств за напрямками технологічного оновлення.

Організаційно-економічним механізмом інвестиційного забезпечення технологічного оновлення (ОЕМ ІЗТО) інноваційно-орієнтованих промислових підприємств вважається системна сукупність важелів і методів організаційного і економічного характеру, які впливають на забезпечення потреб підприємства в

інвестиційних ресурсах на технологічне оновлення на стратегічному та тактичному рівнях управління, що сприяє посиленню технологічної конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємства в цілому. Його структуру утворюють підсистеми економічної та організаційної складових, зв'язкам яких притаманна риса деструктивності – зміна однієї підсистеми змінює весь механізм. До функцій OEM ІЗТО віднесено: цільову, планувальну-прогнозну, мотиваційну, нормативну, організаційну, контрольно-аналітичну, регулятивно-коригувальну.

Розроблені рекомендації щодо застосування OEM ІЗТО і його інструментів в інноваційній стратегії інноваційно-орієнтованих промислових підприємств охоплюють функціональне та організаційне узгодження стратегії інноваційного розвитку та інвестиційне забезпечення за цілями, ресурсами, відповідальністю.

Розширена концептуальна модель OEM ІЗТО (рис. 6) з'єднує три підсистеми:

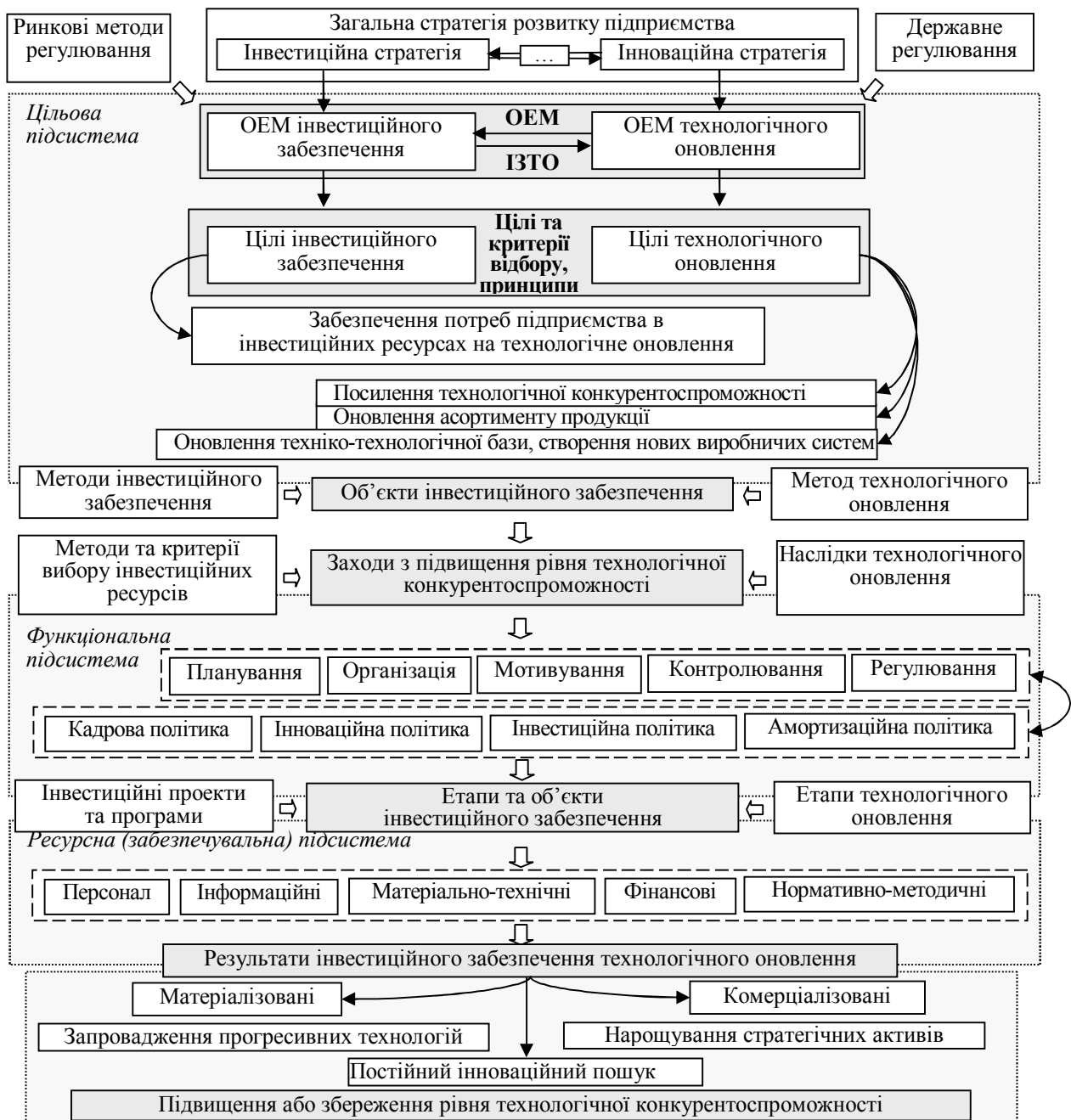

Рисунок 6 – Організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств

цільову, функціональну та ресурсну (або забезпечувальну): *цільова*: а) цілі та основні результати технологічного оновлення, трансформовані у результати діяльності підприємства, а також критерії вибору і оцінки досягнення певних цілей і результатів діяльності підприємства; *функціональна*: охоплює функціональним контуром управління процес інвестиційного забезпечення за всіма основними фазами інвестування: визначення його об'єктів, залучення (пошук, оцінювання та вибір джерел) інвестиційних ресурсів (фінансових коштів), контролювання використання ресурсів. Функціональний контур управління утворюють планування, організація, мотивування, контролювання, регулювання, які втілюються у види управлінської діяльності; *ресурсно-забезпечувальна*: забезпечення виконання процедур інвестиційного забезпечення ресурсами: персонал, інформація, фінанси, матеріально-технічні, нормативно-методичні.

З'єднування підсистем має відбуватися за *принципами безперервності, цільової узгодженості, двовекторного балансування, повноти, домінування цілей інноваційного розвитку*. За останнім для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств при виборі варіантів технологічного оновлення у показниках результативності має домінувати рівень технологічної конкурентоспроможності, а при виборі варіантів інвестиційного забезпечення – той варіант, що здатний забезпечити промислому підприємству тривалість цієї конкурентної переваги. Цей принцип передбачає *обмеження OEM ІЗТО для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств*, які стосуються: типу OEM ІЗТО інноваційно-орієнтованих промислових підприємств; визначення їх інвестиційних потреб за напрямками технологічного оновлення; переліку критеріїв оцінювання результативності інвестиційного забезпечення, який дозволяє оцінити результативність інвестиційного забезпечення, змінюючи фокус оцінювання на технологічне оновлення та пов'язання його із цілями інноваційного розвитку.

Систему обмежень OEM ІЗТО утворюють три їх типи: а) *інвестиційні*: відповідність інвестиційних потреб підприємства та наявних інвестиційних ресурсів, фаза інвестиційного забезпечення (визначення об'єктів інвестування, залучення фінансових коштів, контролювання їх використання); б) *технологічні*: обраний спосіб технологічного оновлення (модернізація, технічне переоснащення виробництва, реструктуризація підприємства), очікувані наслідки технологічного оновлення – матеріалізовані (стан і якість основних засобів, трудових ресурсів, нематеріальних активів підприємства, які обумовлюють параметри якості технологій, використовувані на підприємстві або що можуть бути використані) та комерціалізовані (збільшення обсягу і номенклатури інноваційної продукції, впровадження нових технологічних процесів, зниження собівартості виробництва, зростання доданої вартості, ринкової вартості підприємства); в) *управлінські*: етапи стратегічного управління підприємством (від проведення попереднього стратегічного аналізу і визначення цільового блоку інноваційної стратегії підприємства до розроблення та реалізації заходів, що підвищують технологічну конкурентоспроможність); зміна методичного підходу до оцінки результативності інвестиційного забезпечення та визначення інвестиційних потреб інноваційно-орієнтованого підприємства за напрямками технологічного оновлення.

Запропонований методичний підхід (рис. 7) пропонує визначати інвестиційні

потреби інноваційно-орієнтованого підприємства потрібно за напрямками технологічного оновлення.

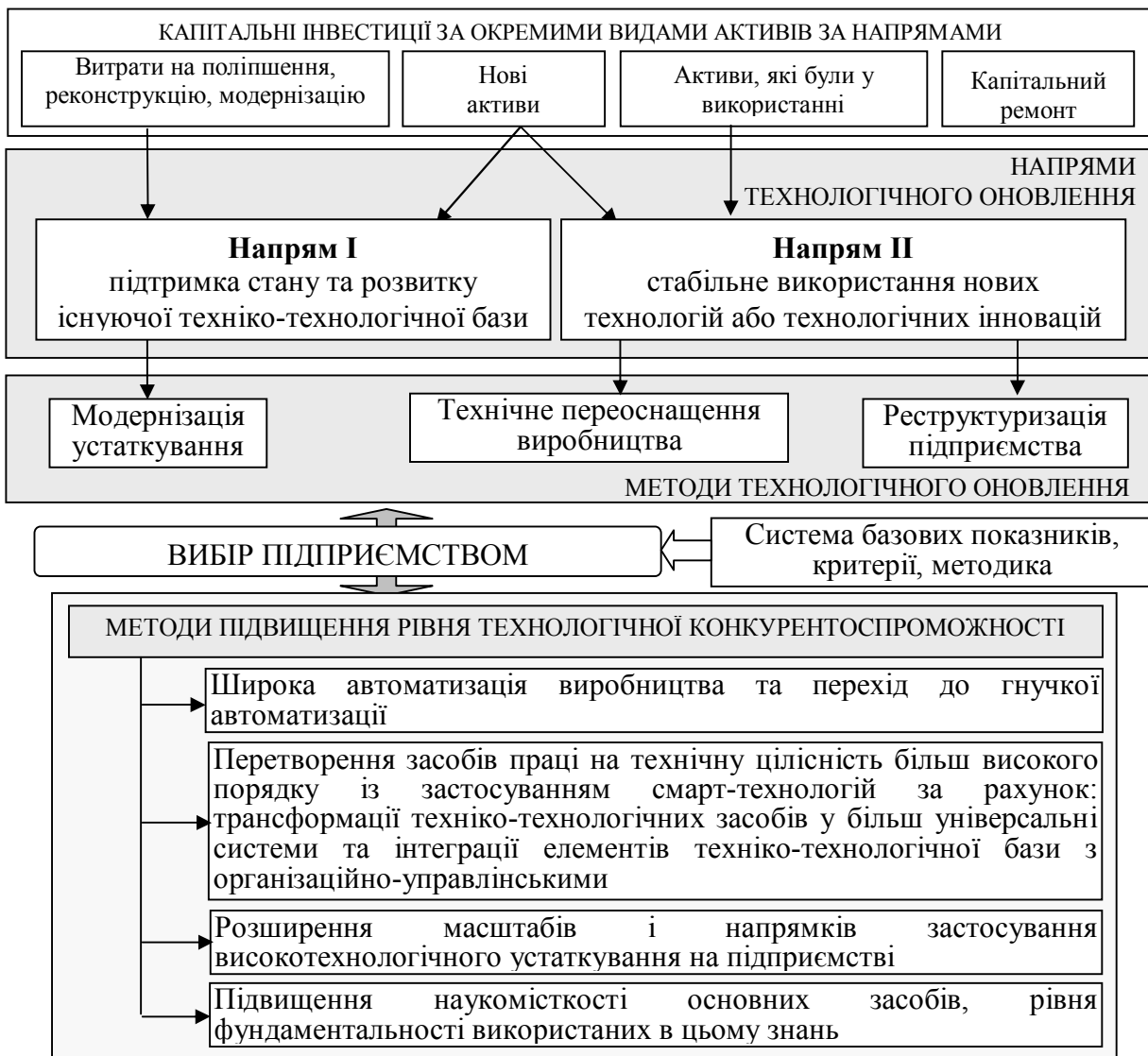

Рисунок 7 – Визначення інвестиційних потреб інноваційно-орієнтованого підприємства за напрямками технологічного оновлення: методичний підхід

Комплексна апробація методичного підходу щодо визначення інвестиційних потреб інноваційно-орієнтованого підприємства за напрямками технологічного оновлення проведена поетапно з використанням алгоритмічної логіки та системи з 52-х базових показників оцінки технологічної конкурентоспроможності (табл. 3). Алгоритмічну логіку запропоновано використовувати для відмови від інтегральних показників, які унеможливають отримання достовірних інтегральних результатів у розрахунку технологічної конкурентоспроможності. Деякі із запропонованих показників мають подвійну приналежність (+/-). Це обумовлено, по перше, можливістю використання як нового обладнання, так і того, що було у використанні (лізинг, тощо), а по-друге, альтернативністю запропонованих проектів. При цьому, при інших рівних умовах підприємству рекомендовано віддавати перевагу проектам розвитку інженерної інфраструктури як таким, що забезпечують основу тривалого

розвитку технологічної конкурентоспроможності як I так і II групи.

Таблиця 3 – Зведена характеристика системи базових показників оцінювання технологічної конкурентоспроможності:

Етап оцінювання	Напрямок оцінювання	Кількість показників	Приналежність до оцінювання конкурентоспроможності		
			товару	окремого проекту	підприємства в цілому
1. Оцінка техніко-технологічної бази підприємства	Стан основних засобів	5	-	+/-	+
	Технічний потенціал	5	-	+	+
2. Оцінка потенціалу підприємства	Наукового потенціалу	2	+	+	+
	Кадрового потенціалу	2	-	+/-	+
	Фінансово-економічного потенціалу	2	-	+	+
	Інформаційно-комунікаційний потенціал	3	-	+	+
3. Оцінка результативності використання потенціалу підприємства	Рентабельності використання	3	+	+	+
	Фінансовий результат	4	+	+	+
4. Оцінка інвестиційних потреб підприємства	Інвестиційної привабливості	6	-	+	+/-
	Альтернативності проектів	8	-	+	+
	Ефективності залучення коштів	3	-	+	+
5. Оцінка інвестиційного забезпечення підприємства	Структури залучення коштів	3	-	+	+
	Активності залучення коштів	6	-	+	+
	Ризику зовнішнього залучення коштів	2	-	+	+

Склад базових показників може бути розширеним при використанні в спеціалізованих галузях промисловості, зокрема, показник «ступень концентрації» застосовний для транспортно-логістичних комплексів. Апробація системи з 52-х показників та методики розрахунку технологічної конкурентоспроможності підприємства на 2-х промислових підприємствах з одним та двома альтернативними інвестиційними проектами (ТОВ «Мікрон», ПрАТ «ВО «СТАЛЬКАНАТ-СІЛУР») довела її застосовність до оцінювання інвестиційних потреб і вибору порядку впровадження проектів за показником технологічної конкурентоспроможності (табл.4). Саме Проект М34/3 відноситься до інженерної інфраструктури, тому є основою впровадження Проекту М35/1 зростання рівня технологічної конкурентоспроможності ТОВ «Мікрон».

Таблиця 4 – Система базових показників оцінювання технологічної конкурентоспроможності промислових підприємств (фрагмент)

Напрямок оцінки	Показник	Проект М34/3	Проект М35/1	ТОВ «Мікрон»
1. Стан основних засобів	- знос основних виробничих засобів, %	0,0	3,76	54,13
	- придатності основних виробничих засобів, %	100,0	96,24	45,87
	- оновлення основних засобів, %	100,0	100,0	2,86
	- вибуття основних виробничих засобів, %	-	-	3,50
	- ступеню зносу основних засобів по галузі, %	-	-	76,99
2. Рентабельність	- рентабельності використання основних засобів, %	0,0	40,64	10,01

Комплексна апробація рекомендацій щодо удосконалення OEM ІЗТО та застосування його інструментів в інноваційній стратегії промислових підприємств довела їх здатність підвищити результативність інвестиційного забезпечення технологічного оновлення, що підтвердило робочу гіпотезу дисертації.

ВИСНОВКИ

В дисертації наведено *теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання* щодо розроблення теоретико-методичного підґрунтя інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств і рекомендацій щодо формування його організаційно-економічного механізму. Всі задачі розв'язано, сформульовано такі висновки і рекомендації:

1. *Дослідження теоретичного базису інвестиційного забезпечення технологічного оновлення промислових підприємств* дозволило: узагальнити його поняття, визначити й обґрунтувати *поняття технологічного оновлення, його інвестиційного забезпечення і відповідного організаційно-економічного механізму*, враховуючи специфіку інноваційно-орієнтованих підприємств, для яких технологічна конкурентоспроможність стає основним способом досягнення ринкових переваг та їх утримання тривалий час; визначити та обґрунтувати основні потреби інвестування технологічного оновлення, які утворюють особливості інноваційно-орієнтованих промислових підприємств. Це дозволило виділити основні види оновлення техніко-технічної бази підприємства, методи технологічного оновлення та потенційні методи залучення інвестицій.

2. Досліджено *підходи до класифікації як процесів інвестиційного забезпечення, так і технологічного оновлення промислових підприємств*. Їх враховано у розробленій класифікації чинників впливу на інвестиційне забезпечення технологічного оновлення для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, яка охоплює всі складові інвестиційного забезпечення, враховуючи особливості технологічного оновлення від його середовища до метода здійснення. Це закладає можливість розширення характеристик підприємства, його інвестиційних проектів з технологічного оновлення, потреб інвесторів, а також типологізує майбутні ризики та заходи у інноваційній стратегії підприємства.

3. За результатами *аналізу сучасного стану ринку інвестиційних ресурсів та інвестиційного забезпечення потреб промислових підприємств за авторською методикою* виділено обсяг коштів, які потенційно можуть бути направлені на технологічне оновлення та можуть бути визначені як *потенційні інвестиційні ресурси технологічного оновлення промислових підприємств*. Доведено, що: а) розвиток ринку інвестиційних ресурсів в Україні має хвилеподібну динаміку, а капітальні інвестиції – умовно позитивну; б) зміст потреби інноваційно-орієнтованих та інноваційно-активних промислових підприємств із інвестиційного забезпечення їх технологічного оновлення однаковий, а відрізняються рівні вагомості потреб, пріоритетів та очікуваних результатів технологічного оновлення. Оцінювання джерел інвестиційного забезпечення за напрямками технологічного оновлення промислових підприємств, враховуючі динаміку трендів капітальних інвестицій, дозволяє розрахувати та спрогнозувати перебіг технологічного оновлення за їх напрямками, відокремити динаміку інвестицій в технологічне оновлення з загальної динаміки капітальних інвестицій.

4. Розроблено та обґрунтовано структурно-логічну модель інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, яка комплексно з'єднує три підсистеми: цільову, функціональну, та

ресурсно-забезпечувальну. Це дозволяє системно обґрунтувати обмеження його організаційно-економічного механізму, що дозволить підприємствам дотримуватися принципів безперервності, цільової узгодженості, двовекторного балансування, повноти, домінування цілей інноваційного розвитку у процедурах інвестиційного забезпечення, а також врахувати три типи обмежень: інвестиційні, технологічні, управлінські при стратегічному плануванні технологічного оновлення та його інвестиційного забезпечення.

5. Запропонований та обґрунтований *методичний підхід до визначення інвестиційних потреб інноваційно-орієнтованого підприємства за напрямками технологічного оновлення* спирається на критерій рівня його технологічної конкурентоспроможності, систему базових показників та містить відповідну *методику*, яка дозволяє оцінити результативність інвестиційного забезпечення, змінюючи фокус оцінювання на технологічне оновлення та пов'язання його із цілями інноваційного розвитку.

6. Розроблено *рекомендації щодо застосування організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення технологічного оновлення і його інструментів в інноваційній стратегії інноваційно-орієнтованих промислових підприємств*, які враховують функціональне та організаційне узгодження стратегії інноваційного розвитку та інвестиційне забезпечення за цілями, ресурсами, розподілом відповідальності. Це дозволяє удосконалити розподіл наявних ресурсів підсистем підприємства у часі та підсистемної локації.

Обґрунтований теоретико-методичний базис і розроблені на його основі рекомендації удосконалюють процес управління підприємством, підвищуючи результативність технологічного оновлення та його інвестиційного забезпечення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографії

1. Дашенко Н. М. Технологічне оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств: інвестиційні потреби та їх забезпечення: [моногр.] / Н. М. Дашенко, С. В. Філіппова. – Одеса: ОНПУ, ФОП Бондаренко М.О., 2016. – 225 с. (12,3 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено теоретико-методичний базис технологічного оновлення промислових підприємств та організаційно-економічний механізм його інвестиційного забезпечення – 8,2 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Дашенко Н. М. Деякі аспекти технологічного розвитку підприємств промислового виробництва / Н. М. Дашенко / Збірник наукових праць Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Тематичний випуск «Технічний прогрес і ефективність виробництва». – Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2006. – Вип. № 13(1). – С. 198-200. (0,44 д.а.).

3. Дашенко Н. М. Методичні основи управління проектами розвитку логістичної інфраструктури / Н. М. Дашенко // Вісник Національного транспортного

університету. – 2010. – № 21(2). – С. 117-121. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vntu_2010_21\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vntu_2010_21(2)_31). (0,35 д.а.).

4. Дащенко Н.М. Актуальні питання формування інноваційних стратегій підприємств / С. В. Філіппова, М. П. Тимошук, Н. М. Дащенко // Праці Одеського політехнічного університету: Науковий та науково-виробничий збірник. – Одеса, 2011. – Вип. 2(36). – С.297– 300. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтовано вдосконалення методичного інструментарію оцінювання підприємствами інвестиційних проектів стратегії – 0,2 д.а.). *Збірник індексується і реферується в зарубіжних базах даних РІНЦ (Росія); Ulrich's Periodicals Directory (США).*

5. Дащенко Н.М. Теоретичний базис залучення інвестицій малими промисловими підприємствами на засадах проектного бізнес-партнерства / І.Б. Щербакова, Н.М. Дащенко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. праць. – Львів, 2014. – Вип. 6, (110). – С. 259-265. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: визначено особливості залучення промисловими підприємствами інвестицій – 0,2 д.а.).

6. Дащенко Н. М. Сучасні організаційні структури управління інноваційно-активними малими підприємствами / К. С. Зайченко, Н. М. Дащенко // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2014. – № 3. – С. 104-110. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: висвітлено роль організаційних структур підприємств у інноваційному розвитку – 0,2 д.а.).

7. Дащенко Н. М. Інвестиційне забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств: структурно-логічна модель та обмеження його організаційно-економічного механізму [Електронний ресурс] / Н. М. Дащенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 4 (26). – С. 184-188.– Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n4.html> (0,40 д.а.). *Журнал індексується і реферується в зарубіжних базах даних РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США), EBSCO Publishing (США); Google Scholar (США).*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

8. Dashenko N. Evaluation of sources of investment support in the basic directions of technological modernization of innovation-oriented industrial enterprises / N. Dashenko // EUROPE JOURNAL OF ECONOMIC RESERCH. – Schweinfurt: Time Realities Scientific Group UG (haftungsbeschränkt), 2016. – Vol. 1. – P. 8-12 (0,5 д.а.).

2. Опубліковані праці, які додатково відображають результати дисертації

Матеріали наукових конференцій

9. Дащенко Н. М. Деякі аспекти технологічного розвитку підприємств промислового виробництва / Н. М. Дащенко // Дослідження й оптимізація економічних процесів «Оптимум-2006»: Труды V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 23-24 листопада 2006 р.) / за ред. д. екон. наук, проф. Перерви П.Г. та ін. – Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2006. – С. 111-112 (0,16 д.а.).

10. Дащенко Н. М. Технологічне оновлення промислових підприємств: визначення та суміжні дефініції: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Економіка сьогодні: актуальні питання та інноваційні аспекти»], (Київ, 26-27 квітня 2013 р.) / Н. М. Дащенко. – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2013. – Т. 3, (3). – С. 117-118 (0,15 д.а.).

11. Дащенко Н. М. Особливості і види технологічного оновлення вітчизняних інноваційно-орієнтованих промислових підприємств: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті», Одеса, 10-12 грудня 2014 р. / Н. М. Дащенко, – Одеса: ІПРЕЕД НАНУ; ОНПУ, 2014. – С.52-53. (0,2 д.а.).

12. Дащенко Н. М. Технологічні інновації в сфері електронного уряду: досвід Китаю: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Теоретичні та організаційно-методичні засади надання електронних послуг в системі е-урядування», Одеса, 25 квітня 2014р. / Н. М. Дащенко, – Одеса: Одеса, ОНПУ, 2014. – С.48-50. (0,15 д.а.).

13. Дащенко Н. М. Чинники впливу на процес технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств: Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті», Одеса, 16-18 грудня 2015 р. / Н. М. Дащенко, – Одеса: ІПРЕЕД НАНУ; ОНПУ, 2015. – С.113-114. (0,2 д.а.).

14. Дащенко Н. М. Стан та основні тенденції технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств: Матеріали IX Всеукр. наук.-практ. конф. «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України», Одеса, 19-22 травня 2015 р. / Н. М. Дащенко, – Одеса: ОНПУ, 2015. – С. 113-114. (0,2 д.а.).

15. Дащенко Н. М. Стан інвестиційного забезпечення основних напрямів технологічного оновлення промислових підприємств: Матеріали IX Всеукр. наук.-практ. конф. «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України», Одеса, 16-20 травня 2016 р. / Н. М. Дащенко, – Одеса: ОНПУ, 2016. – С. 128-129 (0,2 д.а.).

16. Dashenko N. Mechanism of investment support technological modernization in the innovation strategy of innovation-oriented industrial enterprises: Materials of the International scientific conference [«Management of the XXI century: challenges and best practices»] (Schweinfurt, Germany, October 20/2016) / N. Dashenko. – (Schweinfurt: Time Realities Scientific Group UG (haftungsbeschränkt), 2016. – Vol. 1. – P. 16-18) (0,15 д.а.).

17. Дащенко Н. М. Організаційно-економічний механізм інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств та його складові: Матеріали XXI міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки», Одеса, 12-15 вересня 2016 р. / С. В. Філіппова, Н. М. Дащенко : НАН України, ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України». – Київ-Одеса, 2016. – Т. II. – С.47-50. (0,4 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтування організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств – 0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Дашенко Наталя Миколаївна. Інвестиційне забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2017.

Досліджено теоретичне підґрунтя інвестиційного забезпечення технологічного оновлення промислових підприємств, узагальнено його основні категорії та поняття. Визначено та обґрунтовано основні потреби та особливості інвестування інноваційно-орієнтованих промислових підприємств. Систематизовано підходи до класифікації процесів інвестиційного забезпечення і технологічного оновлення промислових підприємств. Класифіковано чинники впливу на інвестиційне забезпечення технологічного оновлення для інноваційно-орієнтованих промислових підприємств. Проаналізовано стан ринку інвестиційних ресурсів та інвестиційного забезпечення потреб промислових підприємств. Оцінено джерела інвестиційного забезпечення за основними напрямками технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств.

Розроблено структурно-логічну модель інвестиційного забезпечення технологічного оновлення інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, обґрунтовано обмеження його організаційно-економічного механізму. Запропоновано та обґрунтовано методичні підходи і розроблено відповідну методичку визначення інвестиційних потреб інноваційно-орієнтованого підприємства за напрямками технологічного оновлення з врахуванням рівня його технологічної конкурентоспроможності. Розроблено рекомендації щодо застосування організаційно-економічного механізму інвестиційного забезпечення технологічного оновлення і його інструментів в інноваційній стратегії інноваційно-орієнтованих промислових підприємств.

Ключові слова: промислові підприємства, інвестиційне забезпечення, технологічне оновлення, технологічна конкурентоспроможність, напрями, концептуальна модель, організаційно-економічний механізм, інноваційна стратегія, методика, результативність.

АННОТАЦИЯ

Дашенко Наталья Николаевна. Инвестиционное обеспечение технологического обновления инновационно-ориентированных промышленных предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесский национальный политехнический университет, Одесса, 2017.

В диссертации исследованы теоретические основы инвестиционного обеспечения технологического обновления промышленных предприятий.

Обобщены его основные категории и понятия. Определены и обоснованы основные потребности и особенности инвестирования инновационно-ориентированных промышленных предприятий.

Систематизированы подходы к классификации процессов инвестиционного обеспечения и технологического обновления промышленных предприятий. Классифицированы факторы, влияющие на инвестиционное обеспечение технологического обновления для инновационно-ориентированных промышленных предприятий. Они охватывают все составляющие инвестиционного обеспечения, особенности среды и метода осуществления технологического обновления. Поэтому: классификационные признаки взяты разнонаправленные; охвачены все уровни и функциональные подсистемы управления, где может происходить технологическое обновление; заложена возможность расширения характеристик предприятия, его инвестиционных проектов по технологическому обновлению, потребностей инвесторов.

Проанализировано состояние рынка инвестиционных ресурсов и инвестиционного обеспечения потребностей промышленных предприятий. Обосновано, что: развитие рынка инвестиционных ресурсов в Украине имеет волнообразную динамику и условно положительную динамику капитальных инвестиций; существует рынок инвестиционных ресурсов, которые могут быть использованы на технологическое обновление промышленных предприятий. Оценены источники инвестиционного обеспечения по основным направлениям технологического обновления инновационно-ориентированных промышленных предприятий. Методика позволяет: учесть динамику трендов капитальных инвестиций; рассчитать и спрогнозировать ход технологического обновления за их направлениям; отделить динамику инвестиций в технологическое обновление промышленных предприятий от общей динамики капитальных инвестиций, что повысит ее достоверность и качество контроля технологического обновления. Обосновано, что потребности в инвестиционном обеспечении их технологического обновления у инновационно-ориентированных и инновационно-активных промышленных предприятий одинаковы, а их различия проявляются на уровне значимости потребностей, приоритетов, ожидаемых результатов технологического обновления, главный из которых – рост технологической конкурентоспособности.

Разработана структурно-логическая модель инвестиционного обеспечения технологического обновления инновационно-ориентированных промышленных предприятий, опирающаяся на принципы двухвекторного балансировки, целевой согласованности, непрерывности, полноты, доминирования целей инновационного развития в процедурах инвестиционного обеспечения. Она объединяет три подсистемы: целевую, функциональную и ресурсно-обеспечивающую. Организационно-экономическим механизмом инвестиционного обеспечения технологического обновления инновационно-ориентированных промышленных предприятий обоснована системная совокупность рычагов и методов организационного и экономического характера, которая влияет на обеспечение потребностей предприятия в инвестиционных ресурсах на технологическое обновление на стратегическом и тактическом уровнях управления, способствует росту технологической конкурентоспособности и эффективности деятельности

предприятия в целом. Обоснованы три типа его ограничений: инвестиционные, технологические, управленческие при стратегическом планировании технологического обновления и его инвестиционного обеспечения.

Предложен методический подход и разработана соответствующая методика определения инвестиционных потребностей для инновационно-ориентированного предприятия по направлениям технологического обновления с учетом уровня его технологической конкурентоспособности. Обосновано, что, при прочих равных условиях следует отдавать предпочтение проектам развития инженерной инфраструктуры как обеспечивающим основу длительного роста технологической конкурентоспособности. Разработаны рекомендации по применению организационно-экономического механизма инвестиционного обеспечения технологического обновления и его инструментов в инновационной стратегии для инновационно-ориентированных промышленных предприятий.

Ключевые слова: промышленные предприятия, инвестиционное обеспечение, технологическое обновление, направления, технологическая конкурентоспособность, концептуальная модель, организационно-экономический механизм, инновационная стратегия, методика, результативность.

SUMMARY

Dashchenko Natalia Nikolaevna Investment maintenance of technological renovation of innovation-oriented industrial enterprises. – Manuscript.

The thesis for a scientific degree of candidate of Economic Sciences on the speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (According to the Types of Economic Activities). – Odessa National Polytechnic University, Odessa, 2017.

The theoretical basis of investment support technological renovation industry, it summarizes the main categories and concepts. Defined and justified basic needs and characteristics of investment innovation-oriented enterprises. Systematic approach to the classification of investment support processes and technological modernization of industrial enterprises. Classified factors influence the investment support technological innovation for innovation-oriented enterprises. The state of the market of investment funds and investment meet the needs of industry. Reviewed by providing a source of investment in key areas of technological innovation updates oriented enterprises.

The structural-logical model of investment security update process of innovation-oriented industrial reasonably, that limit's organizational and economic mechanism was developed. A reasonable and methodological approaches and develop a method for determining the investment needs of innovation-based enterprise technological renovation areas, taking into account the level of its technological competitiveness. Recommendations for the use of organizational and economic mechanism of investment support technological innovation and its tools in the innovation strategy of innovation-oriented enterprises.

Keywords: industrial enterprises, investment support, technological renewal, directions, technological competitiveness, conceptual model, organizational and economic mechanism, innovative strategy, methodology, effectiveness.